

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Стоян Анна Василівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	80
---	----

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Завальнюк Володимир Васильович</i> ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	83
<i>Мельничук Ольга Степанівна</i> СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.	85
<i>Антошина Ірина Володимирівна, Завальнюк Ірина Володимирівна</i> ПРАВО ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ.	88
<i>Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна</i> ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ.	89
<i>Ковбасюк Степан Валерійович</i> РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА	92
<i>Кормич Анатолій Іванович</i> ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	94
<i>Кравченко Сергій Петрович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ.	96
<i>Личко Валерія Сергіївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ВІДКРИТІ БАЗИ ДАНИХ ЯК РЕСУРСИ ПРАВНИЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
<i>Рязанов Михайло Юрійович</i> СПАДКОЄМНІСТЬ І ПРАВОВА СПАДЩИНА: ЗВ'ЯЗОК У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	101
<i>Тищенко Юлія Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ МІФ ЯК ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ	103
<i>Чувакова Ганна Михайлівна</i> АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	106
<i>Іванчук Віра Євстафіївна</i> НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНИТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	108
<i>Березневич Вікторія Олександрівна</i> МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	110
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ	114
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ	116
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	118
<i>Одарій Віктор Віталійович</i> НЕТИПОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ	121
<i>Слюсаренко Катерина Русланівна</i> ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	123

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> АВСТРИЙСЬКИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС 1797 Р.: ГЕНДЕРНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	126
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»	128
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ.	129
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.	132
<i>Шершенкова Вікторія Анатоліївна</i> ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	135
<i>Войцехівська Дарина Юріївна</i> ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОГО ЦАРАТУ ЩОДО КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ХІХ СТ.	137

АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ

В процесі встановлення юридичних фактів дуже часто виявляється, що вони мають певні недоліки, дефекти. В одних випадках ці дефекти пов'язані зі змістом юридичного факту, в інших – із зовнішньою формою його вираження і закріплення. Юридичне значення дефекту означає відхилення від закріпленої абстрактної правової моделі, яке передбачене і закріплене нормою права [1, с. 304].

Проблема дефектів юридичних фактів не може оминати національну правову систему. Не можна ігнорувати той факт, що певна частина правових актів громадян, актів органів державної влади та інших юридичних фактів містить певні дефекти. Проблема дефектності юридичних фактів є настільки важливою для правотворчої та правозастосовної діяльності, що спонукає до дослідження теоретичних аспектів цієї проблеми [2, с. 334].

Розглянемо наступні критерії та напрями дефектних юридичних фактів. По-перше, розрізняють юридичні факти та соціальні факти. Юридичний факт є дефектним, якщо його характеристики не відповідають моделі, закріпленій у гіпотезі правової норми. Однак слід мати на увазі, що правові норми проголошують певну абстрактну (спрощену) модель певної фактичної ситуації. Для цього необхідні соціальні критерії. Дефектом юридичного факту слід вважати наявність ознаки, яка свідчить про істотну зміну його змісту. Наприклад, договір, укладений з метою, що суперечить інтересам держави або суспільства, є дефектним за своїм соціальним змістом, навіть якщо він може мати всі необхідні формально-юридичні реквізити.

Дефекти можна класифікувати на абсолютні та відносні.

Абсолютна дефектність означає, що соціальна ситуація повністю втратила своє юридичне значення і тому не може бути використана як юридичний факт.

Відносна дефектність означає, що вона може бути прийнята лише стосовно одного правовідношення. Це не виключає юридичної ролі факту в інших правовідносинах.

У науковій літературі поширена думка, що дефект юридичного факту ототожнюється з його протиправністю. Протиправність акта є лише крайньою формою його дефекту. Однак слід враховувати той факт, що жодна протиправна дія (правопорушення) не може вважатися дефектною. Дефекти виникають не лише щодо діяння, а й щодо конкретного факту-події, якщо він не має юридичних наслідків або має їх лише в обмеженому обсязі (наприклад, недосягнення необхідного віку). Можна зробити висновок, що дефект факту та протиправність не є тотожними поняттями.

Важливо також розрізняти дефекти юридичного факту та дефекти доказів цього факту. Суд має право не приймати докази, які мають певні дефекти або викликають сумніви щодо їхньої достовірності. Однак дефект одного доказу не перешкоджає розгляду інших поданих доказів і не означає, що дефектним є сам юридичний факт як соціальний стан, що підлягає доказуванню в процесі правозастосування.

Необхідно також відрізняти дефект юридичного факту від його помилкової оцінки (кваліфікації). Дефект – це вада самого юридичного факту, тоді як неправильна кваліфікація – це вада правозастосовної практики. Потреба в новій кваліфікації факту може виникнути через такі обставини, як безпосереднє перетворення юридичного факту або зміна чинного закону в ході вирішення юридичної справи [3, с. 179].

Для настання правового результату, передбаченого правовою нормою, може бути недостатньо одного юридичного факту, а потрібна сукупність кількох юридичних фактів, тобто фактичний склад.

Класифікація дефектних юридичних умов також має велике наукове та практичне значення. Ця класифікація є не менш важливою, ніж традиційна типологія юридичних фактів.

Дефектні юридичні факти також можна класифікувати за такими критеріями.

Залежно від їх юридичного значення можна виділити такі види: неукладенність, недійсність, частковий дефект, незначне порушення.

Неукладенність означає, що фактичний предикат не мав місця або його не існує. Соціальний факт може імітувати юридично важливу ситуацію, але бути юридично несуттєвим. Наприклад, до неіснуючих фактів належать шлюби, укладені церквою, або шлюби з особами, які не усвідомлюють своїх дій. Юридично невизначений факт не має жодних правових наслідків (якщо він не є злочином). Якщо позитивний правовий результат вже настав помилково, він має бути повністю анульований. Недійсність – це різновид дефекту, який означає, що правовий результат не настає через серйозний дефект фактичної передумови. Прикладом недійсності є фіктивний шлюб. Однак у певних випадках закон дозволяє виправляти недійсні фактичні передумови і надавати їм юридичної сили. Наприклад, шлюб не може вважатися фіктивним, якщо сторони створили сім'ю до судового засідання. Однак, неукладений юридичний факт або фактична конструкція не вважається дійсними в будь-якому випадку.

Частковий дефект означає, що фактична передумова може бути розділена на «правильну» частину і «дефектну» частину. Правове значення такого типу передумов є різним і може породжувати додаткові права та обов'язки, пов'язані з усуненням порушення, настанням правового результату в тій частині, яка є «усіченою», або настанням повного правового результату після усунення порушення.

Незначні порушення. Існують випадки, коли «дефект настільки незначний, що взагалі не потребує внесення змін». Цей тип дефектів зазвичай стосується процедур встановлення юридичних фактів та їх документального оформлення. Загальновизнано, що незначні процедурні порушення (наприклад, друкарські помилки) не повинні перешкоджати настанню правових наслідків. Однак не слід ігнорувати такі недоліки повністю, оскільки вони можуть призвести до затягування правового результату, необхідності подання додаткових доказів тощо.

Дефекти юридичних фактів та елементів можна також класифікувати за можливістю їх виправлення: ті, що можуть бути виправлені; ті, що можуть бути виправлені частково; ті, що не можуть бути виправлені.

До першої групи належать порушення, які можна виправити шляхом повного відновлення фактичної ситуації. Недоліки можуть бути виправлені шляхом вчинення дії, яка раніше не була вчинена, повторення дії, яка раніше була вчинена, або іншим способом. Прикладом недоліків, які можна виправити, є пропуск процесуального строку, який можна виправити.

Частково виправні дефекти – це порушення, які можуть бути приведені у відповідність лише частково, наприклад, цивільно-правові угоди, трудові договори та адміністративні акти.

До останньої групи належать дефекти, які неможливо виправити. У більшості випадків вони передбачають повну недійсність юридичного факту (конструкції).

Дефекти юридичних фактів можна класифікувати залежно від часу їх виявлення на ті, що були виявлені до настання правового результату, і ті, про які стало відомо після настання правового результату.

Отже, для того, щоб уникнути наслідків дефектності юридичних фактів, слід ретельно визначати та оцінювати значимість кожного юридичного факту, його місце та, при необхідності, враховувати усі юридично значущі умови, які входять до фактичного складу. Це буде сприяти подоланню так званих аномалій у праві, а саме аномалій у правореалізації.

Список використаних джерел

1. Чувакова Г. М. Дефектні юридичні факти як різновид правових аномалій. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. Одеса, 2010. Вип. 39 . С. 304–309.

2. Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку : монографія / редкол.: О. В. Петришин (голова редкол.), В. А. Журавель (заст. голови редкол.) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2021. 680 с.

3. Гордєєв В. В. Дефекти юридичних фактів та інших елементів фактичного складу в адміністративному судочинстві України. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 1. С. 175–184.

Ключові слова, юридичні факти, фактичний склад, дефектні юридичні факти, дефектність юридичних фактів, наслідки дефектності юридичного факту, правореалізація, правозастосування, аномалії права.

Keywords: legal facts, actual warehouse, defective legal facts, defective legal facts, inheritance of defective legal fact, legal implementation, legal enforcement, anomalies of law.

Іванчук Віра Євстафіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальної теорії права та держави, доктор філософії*

НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

У сучасному світі правовий моніторинг визнається одним з ключових інструментів забезпечення законності, захисту прав та свобод громадян, а також ефективної діяльності державних органів та суспільства в цілому. Він є важливим механізмом контролю за дотриманням нормативно-правових актів, їхньої відповідності конституційним принципам, міжнародним стандартам та потребам суспільства.

Правовий моніторинг став необхідним інструментом для будь-якої сучасної держави, яка прагне забезпечити прозорість та рівність перед законом. Завдяки розвитку технологій та підвищенню правової культури громадян, цей інструмент став ще більш актуальним та доступним для використання.

У світлі конституційної реформи, в умовах постійних змін законодавчої бази з метою її наближення до вимог Європейського Союзу, очевидно, існує нагальна потреба більш прискіпливо, обдуманно приймати закони, оскільки поспішні рішення призводять до постійного внесення поправок, доповнень і як результату – прогалин, колізій чи дублювань правових норм. Все це позначається на низькій ефективності та дієвості законодавчих актів [1, с. 12].

Правовий моніторинг в сучасній державі відіграє визначну роль для забезпечення законності та правопорядку. Одним із основних завдань правового моніторингу є постійний аналіз та оцінка дотримання нормативно-правових актів, а також виявлення недоліків та прогалин у законодавстві та розробка пропозицій щодо вдосконалення та поліпшення його. Також правовий моніторинг сприяє підвищенню якості законодавства та забезпечує дотримання прав та свобод громадян.

Одним із напрямків використання правового моніторингу є аналіз та оцінка дотримання нормативно-правових актів, він передбачає постійне спостереження за якістю, використанням та застосуванням нормативно-правових актів. Варто зазначити, що даний аспект відображується у здатності правового моніторингу виявлення недоліків, прогалин, колізій в законодавстві, які потребують виправлення та удосконалення.

Виявлення недоліків у законодавстві являється одним із ключових аспектів, оскільки правовий моніторинг допомагає виявити проблемні моменти у нормативно-правових актах, які можуть призвести до порушення прав людини та громадянина, корупції. Завдяки виявленню таких недоліків в подальшому буде удосконалення законодавства та відповідності його сучасним стандартам.